

Rozhlasová žurnalistika

I. téma: Akusticko - audiálne kontexty rozhlasovej komunikácie

1. Ktoré všeobecné vlastnosti masmediálnej komunikácie rozoznávate?

Masovosť – masovému adresátovi

Periodicita – pravidelne sa opakujúca produkcia audio správ

Aktuálnosť – šírenie obsahov s aktuálnym kontextom

Autentickosť – info o aktuálnych javoch na základe konkrétneho postoja, zážitku, vnemu

Dokumentárnosť – reprodukcia spoločenských udalostí

Publicita – zverejňovanie podstatných info, súvislostí a zaujímavostí pre verejnosť

2. Čo rozumiete pod pojmom akusticko-audiálny princíp?

Špecifická vlastnosť rozhlasovej komunikácie. Ohraničenie rozhlasovej komunikácie predurčuje na jednej strane podmienka technologickej podstaty vysielania akustického charakteru, na druhej strane rovina spôsobu vnímania zo strany prijímateľa je auditívneho charakteru.

3. Aký význam a poslanie má hudba v rozhlasovom vysielaní?

Hudba – popri slove tvorí programový prvok rozhlasového fenoménu, ako kľúčový prostriedok má hudba význam v súvislosti so sprostredkováním esteticko-emocionálneho zážitku, má pozíciu zvukovej kulisy, ovplyvňuje hudobný vkus poslucháča a dopĺňa slovo.

Možnosti využitia: zvuková kulisa (pozadie textu), zvučky(džingle), hudobné montáže a koláže (spestruje umelecko-dokument. publicistiku), hudobný predel (dlhšie texty)

4. Aké možnosti má komunikátor v súvislosti s dvojsmernením komunikácie voči poslucháčovi?

Vyrovnana, resp. ustálená úroveň rečovej interpretácie rozhlasového komunikátora zvyšuje informačný efekt vo vedomí adresáta. Úlohu zohráva aj sugestívnosť hlasu. Z vlastností vyplývajú možnosti komunikátora:

Hovorosť – komunikátor správne artikuluje, intonuje, dodržiava rytmus, dynamiku, striedanie hlasov, striedanie slova a hudby

Efemérnosť – výstižnosť a úspornosť jazykového prejavu, prehľadnosť, opakovanie a obmieňanie, pravidelnosť, reprízovanie

Operatívnosť – kvalita je ovplyvnená osobnostnými vlastnosťami komunikátora, odbornosťou, vzdelaním, musí vedieť podať udalosť s pohľadu prínosu a spoločenskej hodnoty, autorský prístup k spracovaniu a úprave textov

Prísluchosť – pasívny spôsob vnímania umožňuje širšie pole pôsobnosti (počúva ho napr. aj yeti)

Kontinuálnosť – plynulý tok info predstúva rozhlas pred print

Širokospektrálny dosah – vďaka rozhlasovým vlnám priestorové pôsobenie

Diferenciácia v pôsobení na adresáta – môžu uspokojiť aj individuálne záujmy (napr. alternatívna hudba)

Anonymita adresáta – negatívum

II. Profesie v rozhlasovej komunikácii

1. Charakterizujte profesiu rozhlasového mediátora

Rozhlasový mediátor sprostredkuje poslucháčovi produkt rozhlasovej komunikácie.

Základné vlastnosti mediátora: profesionalita, vzdelanie, osobnosť, psychická vyrovnosť, odolnosť voči stresu, autorita, vierošnosť, komunikatívnosť, schopnosť improvizácie

Odborné znalosti: zrozumiteľnosť info v kratších úsekokoch s hudbou, variabilná profi odborná sústredenosť, schopnosť pohotovo reagovať na zmeny v programe, bohatá slovná zásoba, spisovný jazyk, schopnosť jasne sa vyjadriť k téme, výborný interpret, rešpektovať hovorovosť.

Mediátor: redaktor, moderátor, hlásateľ/spíker.

2. Vymenujte charakteristické črta, totožnosti a odlišnosti jednotliv. profesii rozhl. mediátora.

Redaktor – tvorivý rozhlasový autor, autorsky sa podieľa na tvorivej príprave a realizácii programu, niekedy reláciu aj sám interpretačne sprevádza.

Moderátor – tvorivý rozhl. interpret, interpretuje texty a sprievodné slovo relácie, čiastočne i v celom rozsahu sa podieľa na príprave ním moderovanej relácie (v súkromnom rádiu ju aj sám technicky realizuje), vystupuje naživo. Vo verejnoprávnom rozhlase – oficiálne moderovanie (serioznejšie), v súkromnom – nekonvenčné (zapája osobný štýl a prístup-uletenejšie)

Hlásateľ/spíker – nebýva autorom príspevkov, texty pripravené redaktorom interpretuje - číta, môže i ich pred čítaním upraviť (aby mu išli hovorovo do huby). Vo verejnoprávnom rozhlase - hlásateľ, v súkromnom - spíker (číta agentúrne spravodajstvo)

Spoločné – všetci traja môžu interpretovať texty

Odlišné – redaktor ich pripravuje zriedka číta, moderátor aj pripravuje aj interpretuje (naživo, občas per huba), hlásateľ/spíker ich číta

3. Čo rozhoduje o kvalite rozhlasového produktu popri technickej báze montáže a prenosu?

Profesionálna úroveň, odbornosť, kvalita, vzdelenie, hodnotová orientácia, jazyková a rečová úroveň mediátora.

4. Ktoré dva komponenty tvarujú štýlistiku rozhlasovej reči?

Jazyk a zvuk

5. Definujte základné štýlistické vlastnosti rozhlasového prejavu. (nie som istá či je to správne, ale iné som k tomu nenašla)

- profesionálne ovládanie jazyka (normy spisovného jazyka)
- široká slovná zásoba
- výber a usporiadanie jazykových prostriedkov
- tvorivé využívanie možností jazykového systému v rozhlase
- schopnosť výstižne sa vyjadriť k téme
- minimum cudzích slov
- zvukovo-intonačné prostriedky (artikulácia, melódia, dôraz, tempo, pauza)

6. Vymenujte zásadné kvalitatívne prvky rozhlasovej reči.

- autentickosť
- adresnosť
- zrozumiteľnosť
- variabilnosť
- spontánnosť
- expresivnosť
- improvizácia

III. Typológia tvorby rozhlasovej relácie.

1. Aké roviny mediálnej komunikácie rozoznávame v teórii rozhlasovej tvorby?

- aktuálna objektívna realita ako podnet a inšpirácia rozhlasovej tvorby
- rovina subjektívneho poznávania a hodnotenia info podnetov z akt. Diania
- mediačná interpretácie aktuálneho diania (príprava produktov)
- akusticko-audiálna realizácia v rovine príjemcu rozhlasového vysielania

2. Aký význam zohrávajú etické normy pre rozhlasovú tvorbu a komunikáciu voči poslucháčovi?

Tvoria strešný princíp autorskej rozhlasovej tvorby. Redakcia je zodpovedná za vecnú pravdivosť uverejnených info, členovia majú povinnosť overovať fakty, hodnotenia, názory. Redakcia je povinná dbať na zodpovedný prístup redakčného kolektívu k informačnej realite.

3. Charakterizujte čo je to žáner a prečo je dôležité jeho používanie v rozhlasovej žurnalistike.

Žáner – súhrn zvukovo-textových identifikačných znakov, v relatívne ustálenej štruktúre kľúčových prvkov a ich vzťahov v mnohostrannom procese odrazu objektívnej reality, pričom predstavuj určitý typový vzorec, ktorý je zakotvený v povedomí tvorcov i recipientov. Pomáha autorovi pri tvorbe (slúži ako „model“) i poslucháčovi pri počúvaní (podľa kľúčových prvkov vie kam reláciu zaradiť).

4. Čo je rozhlasová správa a na ktoré základné otázky odpovedá?

R. správa – pohotové, stručné, prehľadné a zrozumiteľné oznamenie aktuálnej udalosti, javu pomocou zvukových výrazových prostriedkov.

Odpovedá: základné - Kto? Čo? Kedy? Kde? Sekundárne- Ako? Prečo?

5. Aké ďalšie žánre rozoznávame v rámci rozhlasového spravodajstva?

zvukový ohlas, informatívne vystúpenie pred mikrofónom, anketa, spravodajský rozhovor, spravodajský prenos, referát, montáž, prehľad tlače.

6. Vymedzte základný princíp rozhlasovej publicistiky, v čom sa líši publicistika od spravodajstva?

Aktualita a fakt tvoria východisko, rozhodujúci podiel má však analýza, vysvetlenie, postoj, názor, stanovisko.

Spravodajstvo má dominantnú funkciu podať info. Publicistika má za cieľ prienik do hĺbky problému, odhalovať skutočnosti, súvislosti, analýzu faktov, osloviť diferencované záujmy poslucháčov.

7. Ktoré princípy sú rozhodujúce pri výstavbe rozhlasového komentára?

Kompozičné tvarovanie, zrozumiteľná jazyková štruktúra textu, osobná zainteresovanosť autora, redundancia – opakovanie dôležitých slov, zaradenie čiastkových záverov, kulminácia argumentov v záverečnej pointe, autorská interpretácie, zvukový dokument, spôsob spravovania témy (polemickosť, kritickosť, bilancia, apologickosť)

8. Ktoré základné typy analytických a umelecko dokumentárnych žánrov poznáme v rozhlasovej tvorbe?

Analytické

- monologické: komentár, poznámka, recenzia, glosa, príhovor
- dialogické: interview
- syntetické: beseda, rozbor, public. Prierez, mozaika, pásmo, talkshow

Umelecko-dokumentárne – monologické: fejtón črta, rozhl. rozprávanie

- dialogické (syntetické): reportáž, umelecko-dokumentárne pásmo

IV. Publikum rozhlasového vysielania

- 1. Čo predstavuje rozhodujúcu podmienku pre dosiahnutie úspešnosti rozhlasových vysielačov na trhu?**
 - identifikácia cieľovej skupiny publiku

- 2. Charakterizujte fenomén späťnej väzby a možnosti využitia v skvalitnení rozhlasovej tvorby.**

Spätná väzba – má charakter relatívne dvojsmerného vzťahu, prejavuje sa v kvalite celkového účinku pôsobenia, je to vlastnosť organizovaného systému v rámci komunikácie rozhlasového média, ktorá umožňuje regulovať jeho vývoj v závislosti na analýze a syntéze mediačnej činnosti. Spätná väzba umožňuje poznanie publiku rozhlasového média a následne skvalitňovanie konkrétneho obsahu vysielania. Využíva: sociologické výskumy, sociálno-psychologické výskumy, ankety, telefón, mail.

- 3. Vymenujte základné typy členenia rozhlasového poslucháča vzhľadom na jeho postoj voči vysielanému obsahu.**

Postoj voči obsahu: - pasívny, resp. nenáročný poslucháč (komerčné vysielanie)

- aktívny poslucháč (okruhy Slovenského rozhlasu a vybrané relácie komercie)
- špecifický poslucháč (poslucháč s ohraničenými záujmami, vekom, vzdelením napr. detský poslucháč, šport, vážna hudba)

ďalšie členenia: pomer vzájomnej väzby – potenciálny poslucháč (väčšina populácie krajiny)

- reálny poslucháč (ten, kto počúva vysielanie)

formy vnímania vysielania: - prísluchové počúvanie, tzv. zvuková kulisa (pri práci napr.)

- sústredené počúvanie, súvislá pozornosť (napr. sústredím sa na spravodajské relácie a vypočujem si ich celé, alebo počúvam sústredene celé vysielanie)
- selektívne počúvanie (vyberiem si iba to, čo ma zaujima napr. džez, ľudovky, fičre, pásmá)

Rovina počúvanosti (extenzita, intenzita): - stáli a príležitostní poslucháči

- pravidelní a nepravidelní
- sústredení a nesústredení

(Vypísala som všetky rozdelenia z kapitoly „kdyby něco“)

- 4. Ktoré základné faktory ovplyvňujúce aktívny vzťah poslucháča k vysielaným reláciám by mal obsahovať kvalitný sociologický prieskum počúvanosti?**

Štruktúra poslucháča, sociálno-demografické kategórie (vek, pohlavie, bydlisko...), obsahové prvky-vysielania, tematika, aktuálnosť, sprievodné okolnosti príjmu – verejná mienka, čas počúvanosti - čas vysielania, vzťah príjemcu – obľúbenosť relácií, staníc, iných masmédií

- 5. Aké súvislosti vidíte v duálnom princípe vysielania a charaktere poslucháčov?**

Výskumy potvrdzujú, že neexistuje univerzálny poslucháč, ale presne diferencovaný adresát. Slovenský rozhlas má v konkurencii stabilnú poslucháčsku základňu, ktorá je v značnej miere sociologicky diferencovaná. Počúvajú ho strední a starší poslucháči. Silnie trend vplyvu komerčných rozhlasových vysielačov, ktorí oslovujú v dominantnej miere populáciu v mladšom a čiastočne aj strednom veku. Mladší a stredne starí poslucháči sú pracovne alebo študijne zaťažení, mentálne vypätí, väčšinou nezvládajú mentálne zapojenie do aktívneho vnímania rozhlasových informácií a tak uprednostnia „ľahšie“ komerčné vysielanie. Potvrdzuje sa ústup od tradičných kultúrnych hodnôt.

V. Kategorizácie rozhlasových médií

1. V ktorých rovinách sa realizuje rozhlasové vysielanie na Slovensku a ako nazývame syntézu týchto dvoch rovin?

- Roviny:
- verejnoprávne vysielanie
 - súkromné (komerčné) vysielanie

Syntéza: duálny systém vysielania

Členenie vzhľadom na geografický princíp: celoplošné (výlučne SR), multiregionálne, regionálne (súkromné), lokálne (súkromné), krátkodobá licencia

2. Charakterizujte základné úlohy a poslanie dvoch rozhodujúcich orgánov štátnej správy v oblasti médií. Orgánu, ktorý určuje mediálnu strategiu a predkladá prostredníctvom ministra návrhy koncepcii v mediálnej oblasti a orgánu, ktorý vykonáva štátну reguláciu v oblasti rozhlasového vysielania.

Rada ministra kultúry pre masmédiá: poradný, koncepčný, odborný, iniciatívny a koordinačný orgán vlády SR pre oblasť štátnej informačnej politiky v masmediálnej oblasti

Úlohy:

- navrhuje masmediálnu strategiu na plnenie Programového vyhlásenia vlády
- vypracúva a predkladá vláde prostr. ministra kultúry návrh masmediálnej koncepcie na zabezpečenie a plnenie ústavného práva a práva na info
- pripravuje a predkladá návrhy koncepcíí z masm. oblasti súvisiace so zahraničím
- pripravuje stanoviská k legislatívnym zámerom

Tvoria ju: predseda (minister), podpredseda, tajomník

Rada pre vysielanie a retransmisiu

Poslanie: presadzovať záujmy verejnosti pri uplatňovaní práva na info, slobody prejavu, prístup ku kultur. hodnotám a vzdelaniu; vykonávať reguláciu v oblasti vysielania a retransmisie; dbať na uchovanie plurality info; dohliadať na dodržiavanie zákonov, vykonáva štátnu správu

Pôsobnosť: rozhodovanie o licenciach, rozhodovanie o pridelení frekvencií, začatie konania o udelenie licencie na terestriálne vysielanie, udeľovať súhlas na vysielanie cez družicu, ukladať sankcie, žiadať záznamy, viesť štatistiku

Vysielať je povinný: vysielať v súlade so zákonom, slobodne a nezávisle, zabezpečiť všeobecnosť info, označovať svoju programovú službu najmenej raz za hodinu, uchovávať záznamy vysielania 30 dní, zabezpečiť vysielanie v štátnom jazyku a v jazyku menšíň, začať vysielanie do 360 dní od udelenia licencie

Programová služba a jej zložky nesmú zasahovať do ľudskej dôstojnosti a základných práv a slobôd iných.

Rada ukladá sankcie:

- upozornenie na porušenie zákona
- odvysielanie oznamu o porušení zákona
- pozastavenie vysielania programu alebo jeho časti
- pokuta vysielaťovi

3. Na akých zásadách sa realizuje služba verejnosti v oblasti rozhlasového vysielania, ktorá je zabezpečovaná vysielaťom zo zákona – Slovenským rozhlasom?

SR – verejnoprávna, národná, nezávislá, informačná, kultúrna a vzdelávacia inštitúcia.

Programovú službu SR tvoria: spravodajské, publicistické, dokumentárne, dramatické, umelecké, hudobné, športové, zábavné, vzdelávacie programy, programy pre deti a mládež.

Hlavná činnosť SR: vysielať najmenej na 5 celoploš. okruhoch, tvorba a nákup programov, vysielanie programov vo verejnom záujme, regionálne vysielanie, vysielanie v jazyku menšíň, zohľadnenie potrieb soc. menšíň, priestor pre registrované cirkvi, prenosy významných udalostí, čas pre polit. reklamu, čas pre odvysielanie oznamu v kríz. situáciách, vysielanie info a kult. programov zo

zahraničia, prieskumy, umelecké telesá, činnosť archívu, účasť na činnosti medzinár. org., vydavateľská činnosť, sieť stálych spravodajcov
Rada SR: schvaľuje plány a koncepcie programovej služby, rozpočet, ročnú uzávierku, požitie rezervného fondu.

Okrupy SR:

- **Rádio Slovensko:** spravodajsko-publicistický okruh s jasne vymedzeným melodickým formátom, veková skup. 25 – 49 rokov (Rádiožurnál, Dobré ráno, Popoludnie s rozhlasom)
- **Rádio Devín:** kultúrno-umelecký okruh, formát classic radia pre náročného poslucháča
- **Rádio _FM:** zábavno-komerčný okruh, prináša aj alternatívnu hudbu(world music,new jazz)
- **Rádio Regina:** regionálne vysielanie, komunálna politika, hospodárstvo, samospráva, kultúra, šport, rodinný typ rádia s podielom folklóru
- **Rádio Patria:** pre maďarskú, ukrajinskú, rusínsku, rómsku menšinu
- **Radio Slovakia International:** zahraničné vysielanie, v SJ, AJ, NJ, FJ, ruštine, španielčine, dnes vysiela iba cez net
- **Radio Inet:** OnLine vysielanie SR, spravodajstvo, publicistika, kultúrne a spoloč. podujatia v 4 jazykoch okrem SJ.

4. Stručne charakterizujte vývoj komerčného vysielania na Slovensku.

Prvé súkromné rozhlasové vysielanie na Slovensku – FUN Radio (10.6.1990 bez licencie) ako výsledok nadšenia študentov po novembri

V priebehu rokov 1992 – 1993 k prvému súkromnému vysielaniu pribudlo takmer 20 rozhlasových staníc

Na základe zákona č. 468/1991 bola zriadená Federálna rada pre rozhlasové a televízne vysielanie, ktorá začala udeľovať prvé licencie. Ich držitelia: Rádio Slobodná Európa, BBC World Service (1992)

V roku 1996 Rada SR pre rozhlasové a televízne vysielanie evidovala 22 vysielačov na základe licencie.

Výraznejšia zmena v oblasti rozhl. vysielania: v roku 2000 – kvantitatívny aj kvalitatívny posun 1.1.2000 vstup Rádia Expres na trh. Všetky stanice prešli na 24 hodinové vysielanie. V roku 2001, 2002, 2003 pokles počtu hodín vysielania v dôsledku ukončenia vysielania niektorých staníc.

Najpočúvanejšie stanice: Radio Expres (multireg.dialničné), Fun Radio (multireg.crazy), Jemné melódie (máj 2006 hudobný formát), Radio OKEY (r.2001,multireg. stredný vek), Rádio Lumen (1993, všetky vekové kategórie, náboženské, diskusné, publicistické, spravodajské relácie), Rádio Viva (všetky vekové kategórie)

5. Aká je dlhodobá tendencia v oblasti licencovaného rozhlasového vysielania?

(konkrétnie v knižke som to nenašla si len myslím)

Trh je relatívne stabilný, vznikajú, ale aj zanikajú niektoré rozhlasové stanice v dôsledku silnej konkurencie a ekonomických problémov. Vznik staníc je a asi aj bude spojený najmä s oblasťou regionálneho vysielania.

VI. Historické súvislosti vzniku a vývoja rozhlasovej komunikácie

1. Čo sa považuje za prvý krok k objaveniu rádia?

Prvý krok: 1873 teória elektromagnetických vln britského fyzika Jamesa Clarka Maxwella, ktorú prakticky aplikoval Heinrich Hertz

Další: 1901 taliansky elektroinžinier Gugliemo Marconi vyslal prvé rádiové signály na vzdialenosť 322 km.

2. Ktorá rozhlasová stanica začala vysielať v Európe ako prvá a kde a kedy sa začalo prvé vysielať v bývalom Československu?

1922 BBC vo Veľkej Británii (British Broadcasting Company, od 1927 Corporation)

Československo – 1923, monopolné právo na tvorbu rozhlasových relácií mala Obchodní společnost Radiojournal zpravodajství rádiotelefonické společnost s.r.o. Materiálno technické vybavenie zastrešovala rádiostanica v Kbeloch pri Prahe. V r. 1924 vysielať z Brna.

3. Aké okolnosti boli predzvestou začiatku rozhlasového vysielaťa na Slovensku a aké plnilo funkcie tesne po jeho vzniku?

Prvé pokusy rozhlasového vysielaťa na Slovensku boli 20. a 22. decembra 1925 v Košiciach, boli zrealizované z rádiotelegrafickej a rádiotelefónnej poštovej ústredne v Haniske pri Košiciach. Spoločnosť Radiojournal začala 3.augusta 1926 riadne vysielať z provizórneho štúdia zo spoločenskej sály Vládnej budovy v Bratislave na Vajanskom námestí (dnes Koncertná sieň Alexandra Moyzesa). Vysielať z Bratislavы urýchli spoločensko-politické motívy. Slovenské obyvateľstvo malo dovedy možnosť počúvať vysielať rakúskeho a maďarského rozhlasu. Politické vedenie presadilo myšlienku podpory povedomia československej štátnosti.

Úloha: sprístupnenie kultúry, umenia, hudby, podpora kultúrno-výchovných aktivít

4. Vymenujte niektoré miľníky vývoja regionálneho rozhlasového vysielaťa na Slovensku.

Bratislavské štúdio: 18.7.1926 – Bratislava vystupovala voči Prahe ako regionálne štúdio, začiatky vysielaťa patrili regionálnej vlastivede a turistike

Ďalší miľník: technický posun v súvislosti s využitím mikrofónu, ktoré sa rozšírilo zo štúdia do terénu. 1931 prvá reportáž – folklór

Vtedajšie chápanie regionálneho vysielaťa: ako simultánne pre oblasť východu republiky
r.1927 – vysielať z Košíc, snaha odkloniť poslucháčov od Maďarov, sústredenie na východoslovenský lokálpatriotizmus (východoslovenský folklór...) Jedinečný a prvý svojho druhu – program Zemplínsky večer. O rok neskôr pribudlo regionálne spravodajstvo a potom ďalší fenomén – sociálna informácia (dôsledok nezamestnanosti)

december 1931 – vysielať z Banskej Bystrice, 1938 vysielať z Prešova ako náhrada za Košice (stali sa súčasťou Maďarska)

30. august 1944 – Slobodný slovenský vysielač – špecifický typ regionálneho vysielaťa

február 1948 – presadzovanie budovateľského úsilia v regionálnom vysielaťe

r. 1962 – Západoslovenské krajové vysielaťe – polnohospodárstvo

r. 1972 – Hlavná redakcia regionálneho a národnostného vysielaťa (REGINA)- 4 regionálne vysielaťa – Košice, Banská Bystrica, Západoslovenské vysielaťe, Vysielaťe pre Bratislavu

r. 1987 – presun regionálneho vysielaťa do ranného času namiesto Dobreho rána.

5. V čom sa zmenilo rozhlasové vysielaťe na Slovensku po roku 1989?

Udeľovanie licencii, konkurencia, podiel na trhu mení celkovo vysielaťe. Rádiá spravidla nevysielať typický regionálny program, sú nútene zaradovať reklamu – otázka existencie rádia, finančie. Aj Slovenský rozhlas musel prispôsobiť štruktúru vysielaťa konkurencii. Regina vysiela 24 hodín.